

Uprawnienia interwenienta w postępowaniu karnym skarbowym

The Rights of the Intervener in Fiscal Penal Law

Abstract

The article presents the rights of the intervener in Fiscal Penal Law. The institution of intervention is a specific regulation that has no counterpart in common criminal proceedings. The article describes the concept of intervention, deadlines and forms of its notification and the rights of the intervener, whose procedural interest is the prevention of the forfeiture of objects to which he is entitled. It is indicated that the current provisions should be clarified.

Keywords

forfeiture, the institution of intervention, protection of property, the Fiscal Penal Code

1. Istota interwencji i pojęcie interwenienta

Kodeks karny skarbowy¹ reguluje instytucję interwencji, której istotą jest zgłoszenie roszczeń do przedmiotów podlegających przepadkowi². Prawa do rzeczy dotyczą nie tylko własności, ale i innych roszczeń, w tym ograniczonych praw rzeczowych³. Interwencja może być zgłoszona do chwili rozpoczęcia przewodu sądowego. Instytucja interwencji jest regulacją charakterystyczną dla prawa karnego skarbowego, która nie występuje w ramach powszechnego postępowania karnego.

Pojęcie interwenienta określono w art. 53 § 41 k.k.s. W myśl tego przepisu interwenientem jest podmiot, który nie będąc podejrzanym lub oskarżonym w postępowaniu

¹ Ustawa z dnia 10 września 1999 r. – Kodeks karny skarbowy (Dz. U. z 2018 r., poz. 1958 ze zm.), dalej k.k.s.

² T. Grzegorzczak, *Kodeks karny skarbowy. Komentarz*, Warszawa 2000, s. 243-244.

³ G. Skowronek, [w:] J. Sawicki, G. Skowronek, *Prawo karne skarbowe. Zagadnienia materialno-prawne, procesowe i wykonawcze*, Warszawa 2017, s. 336; por. wyrok SN z dnia 19 maja 1995 r., III KRN 24/95, OSNKW 1995, nr 11-12, poz. 83.

w sprawie o przestępstwo skarbowe lub wykroczenie skarbowe, zgłosił w tym postępowaniu roszczenie do przedmiotów podlegających przepadkowi. Wskazując na zakres pojęciowy interwenienta, ustawodawca użył pojęcia „podmiot”, które obejmuje nie tylko osobę fizyczną, lecz też osobę prawną i jednostkę niemającą osobowości prawnej⁴ oraz osobę odpowiedzialną posiłkowo. Status interwenienta może uzyskać więcej niż jeden podmiot. Do zgłoszenia interwencji uprawniony jest podmiot, który wykaże interes prawny do przedmiotów, wobec których może być orzeczony przepadek. Potrzeba istnienia po stronie zgłaszającego interwencję interesu prawnego do przedmiotów jest jednym z podstawowych warunków jej uwzględnienia.

Wskazany wyżej art. 53 § 41 należy czytać wraz z art. 119 § 1 k.k.s. oraz art. 126-128 k.k.s. Przepis art. 119 k.k.s. zakłada, że interwenient może dochodzić swych praw do przedmiotów podlegających przepadkowi w sprawach o przestępstwa skarbowe i wykroczenia skarbowe. Przyjęto zasadę określoną w art. 31 § 1 i § 1a k.k.s., zgodnie z którą przedmioty podlegają przepadkowi nawet wtedy, gdy nie są własnością sprawcy, jeżeli ich właściciel lub inna osoba uprawniona przewidywała, że mogą być przeznaczone do popełnienia czynu zabronionego albo mogła tę sytuację przewidzieć przy zachowaniu wymaganej ostrożności w zaistniałych okolicznościach. Wyjątek od tej zasady zawiera art. 31 § 2 k.k.s., który dotyczy przedmiotów będących własnością osoby trzeciej, uzyskanych przez sprawcę w drodze przestępstwa lub wykroczenia. W orzecznictwie przyjmuje się, że sąd powinien wyjaśnić zarówno kwestie właścicielskie, które są związane z przedmiotem przepadku, jak i okoliczności, w jakich oskarżony wszedł w jego posiadanie i czy nie doszło do tego w drodze przestępstwa. Uzasadnieniem ustawodawcy dla tak rygorystycznego rozwiązania jest związek z naturą przestępstw skarbowych godzących w interesy fiskalne państwa, które są często popełniane przez sprawcę, za zgodą bądź przyzwoleniem osób trzecich⁵.

Ustawodawca wprowadził zakaz łączenia ról procesowych, co oznacza, iż w toczącym się postępowaniu podmiot ten nie może być podejrzanym lub oskarżonym. Na mocy art. 119 k.k.s. interwenient roszczący sobie prawo do przedmiotów podlegających przepadkowi może dochodzić swych roszczeń w postępowaniu w sprawie o przestępstwo skarbowe lub wykroczenie skarbowe. W literaturze przedmiotu można spotkać się z niejednolitymi stanowiskami dotyczącymi instytucji interwencji. Niektórzy autorzy uważają, że może być wykorzystana przez każdą osobę, która rości sobie prawo do przedmiotów podlegających przepadkowi do chwili rozpoczęcia przewodu sądowego,

⁴ Zob. G. Skowronek, *Szczególne strony postępowania w sprawach karnych skarbowych*, „Prokuratura i Prawo” 2005, nr 7-8, s. 174; G. Łabuda, T. Razowski, [w:] P. Kardas, G. Łabuda, T. Razowski, *Kodeks karny skarbowy. Komentarz*, wyd. III, <https://sip.lex.pl/#/commentary/587257112/527182> [dostęp 16.01.2019].

⁵ S. Baniak, *Prawo karne skarbowe*, Kraków 2005, s. 163.

a interwenient staje się stroną przez sam fakt zgłoszenia interwencji⁶. Natomiast inni autorzy⁷ są zdania, iż uwzględnienie interwencji jest możliwe, jeśli zostanie dodatkowo udowodnione, że sprawca uzyskał przedmiot objęty przypadkiem w drodze przestępstwa lub wykroczenia, np. kradzieży⁸. Niezbędne jest, by własność osoby trzeciej została wykazana w sposób oczywisty, a fakt uzyskania rzeczy w drodze przestępstwa czy wykroczenia powinien być udokumentowany prawomocnym wyrokiem skazującym⁹.

Z uwagi na obowiązywanie w prawie karnym skarbowym bardzo rygorystycznej zasady, że przypadkowi podlegają przedmioty, chociażby nie były własnością sprawcy (art. 31 § 1 k.k.s.), ochrona właściciela takich przedmiotów wydaje się konieczna. Niniejsze opracowanie jest próbą oceny, czy obowiązująca regulacja dotycząca instytucji interwencji właściwie chroni uprawnienia interwenienta w postępowaniu karnym skarbowym.

2. Termin zgłoszenia interwencji

Termin zgłoszenia interwencji jest istotny w postępowaniu przygotowawczym, gdyż jego konsekwencją jest uznanie interwenienta za stronę postępowania, wraz ze wszystkimi uprawnieniami, jakie jej w tej fazie przysługują. Zgodnie z art. 126 § 1 k.k.s. interwencja może być zgłoszona do chwili rozpoczęcia przewodu sądowego w pierwszej instancji. W literaturze można spotkać się z określeniami: „końcowy termin zgłoszenia interwencji”¹⁰ lub „termin maksymalny zgłoszenia interwencji”¹¹ bądź „termin, po upływie którego interwencja nie może zostać skutecznie wniesiona”¹².

Wydawać by się mogło, że tak określony termin do zgłoszenia interwencji nie budzi wątpliwości. Jednak w literaturze charakter terminu zgłoszenia do interwencji jest kwestią sporną. Część autorów prezentuje stanowisko wskazujące na prawnomaterialny charakter tego przepisu, co skutkuje niemożnością przywrócenia tego terminu¹³.

⁶ T. Grzegorzczak, *op. cit.*, s. 546.

⁷ Por. postanowienie SN z dnia 30 września 1983 r., VIKZP12/83, OSNKW 1984, nr 1-2, poz. 5; glosa: A. Kędzierska-Cieślak, OSPiKA 1985, nr 2, poz. 35: „[...] rzecz, którą sprawca uzyskał w drodze przestępstwa to rzecz, która pochodzi bezpośrednio z przestępstwa, nie zaś rzecz, która pochodzi z niego pośrednio”; J. Skorupka, *Komentarz do art. 126 § 1 k.k.s.*, [w:] I. Zgoliński (red.) *Kodeks karny skarbowy. Komentarz*, Warszawa 2018, s. 702.

⁸ G. Skowronek, *Szczególne...*, s. 175.

⁹ Orzeczenie SN z dnia 1 marca 1996 r., II KRN 207/95, OSNKW 1996, nr 5-6, poz. 34.

¹⁰ J. Skorupka, *Komentarz do art. 126 § 1 k.k.s.*, [w:] I. Zgoliński (red.), *op. cit.*, s. 820-822.

¹¹ T. Grzegorzczak, *Kodeks karny skarbowy. Komentarz*, wyd. IV, <https://sip.lex.pl/#/commentary/--587267632/53965>, LEX [dostęp 16.01.2019].

¹² F. Prusak, *Art. 126*, [w:] *Kodeks karny skarbowy. Komentarz*, t. II (art. 54-191) [online], Kantor wydawniczy Zakamycze 2006, <https://sip.lex.pl/#/commentary/587504027/301467> [dostęp: 16.01.2019].

¹³ Zob. J. Bafia i in., *Komentarz ustawy karnej skarbowej*, Warszawa 1961, s. 325; W. Daszkiewicz, *Powództwo ekscydencyjne w procesie karnym*, „Nowe Prawo” 1968, nr 11, s. 1613.

Z drugiej strony reprezentowane jest stanowisko, w którym wniesienie interwencji nie jest czynnością zmierzającą do dochodzenia roszczenia w rozumieniu art. 123 k.c.¹⁴, ale czynnością procesową postępowania karnego skarbowego, podlegającą reżimowi czynności procesowych, dlatego też należy dopuścić możliwość, by interwenient przed sądem wnosił o przywrócenie terminu do zgłoszenia interwencji¹⁵.

Liczni autorzy¹⁶ opowiadają się za uznaniem terminu do zgłoszenia interwencji jako prekluzyjnego. Konsekwencją niezgłoszenia interwencji w terminie, o którym mowa w art. 126 § 1 k.k.s., jest niemożność dochodzenia roszczeń do rzeczy, co do których sąd orzekł przepadek. Wyjątkową sytuację wymienia ustawodawca w art. 119 § 2 k.k.s., wskazując na możliwość dochodzenia roszczeń do rzeczy objętej przepadkiem, co do której zapadło prawomocne orzeczenie, a interwenient nie zgłosił interwencji w czasie, jaki określono art. 126 § 1 k.k.s., z przyczyn od siebie niezależnych.

Jeśli zgłoszenie interwencji przez osobę roszczącą sobie prawo do przedmiotów podlegających przepadkowi – z przyczyn od niej niezależnych – nie nastąpiło we właściwym czasie, przysługuje jej wówczas prawo do dochodzenia swych roszczeń od Skarbu Państwa¹⁷. Odpowiedzialność Skarbu Państwa ocenia się według przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu (art. 119 § 2 k.k.s.).

3. Forma zgłoszenia interwencji

Formę zgłoszenia interwencji określa przepis art. 127 § 1 k.k.s. Zgłoszenie interwencji może nastąpić na piśmie lub ustnie do protokołu, lecz przy zachowaniu warunków formalnych określonych w art. 119 § 1 k.p.k.¹⁸ oraz w art. 126 § 2 k.k.s. Zgłoszenie interwencji ustnej wiąże się z obowiązkiem sporządzenia protokołu, w którym takie zgłoszenie zostanie zapisane. Zgłoszenie interwencji na piśmie powinno więc spełniać wymogi z art. 119 § 1 k.p.k., czyli powinno zawierać: oznaczenie organu, do którego jest skierowane, oraz sprawy, której dotyczy; oznaczenie oraz adres wnoszącego pismo; treść wniosku lub oświadczenia – w miarę potrzeby z uzasadnieniem; datę i podpis składającego pismo. Przepis art. 126 § 2 określa konsekwencje procesowe niepodania przez interwenienta miejsca swego zamieszkania, pobytu bądź siedziby, lub też podania

¹⁴ Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 1025 z późn. zm.).

¹⁵ F. Zedler, *Interwencja z art. 19 ustawy karnej skarbowej*, „Palestra” 1973, t. 11, s. 65.

¹⁶ Por. Z. Gostyński, *Komentarz do Kodeksu karnego skarbowego. Tytuł II – postępowanie w sprawach o przestępstwa skarbowe i wykroczenia skarbowe. Tytuł III – postępowanie wykonawcze*, Warszawa 2000.

¹⁷ Wyrok TK z dnia 11 maja 2010, SK 50/08.

¹⁸ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 1987 z późn. zm.).

nieprawdziwych danych – zgłoszenie takie jest bezskuteczne i nie wywołuje skutków procesowych.

Istnieją dwie główne przyczyny wystąpienia braków w zgłoszeniu interwencji. Pierwsza z nich wiąże się z brakami wskazanymi wyżej, tj. niepodaniem miejsca swego zamieszkania, pobytu lub siedziby, lub podaniem co do tego nieprawdziwych danych. W zakresie wymienionych braków nie podlegają one uzupełnieniu w trybie art. 120 k.p.k. w zw. z art. 113 § 1 k.k.s.¹⁹ W opisanym przypadku bezskuteczność zgłoszenia interwencji następuje z mocy prawa i nie jest wymagane wydanie decyzji procesowej.

Natomiast pozostałe przyczyny braków w piśmie zawierającym interwencję, inne niż wymienione wyżej, powinny skutkować wezwaniem do ich usunięcia w trybie przewidzianym w przepisie art.120 k.p.k.²⁰ w ciągu 7 dni, a w razie nieuzupełnienia – do uznania interwencji za bezskuteczną. Sąd powinien wydać w tym przedmiocie postanowienie, które podlega zaskarżeniu (art. 459 § 1 i 2 k.p.k. w zw. z art. 113 § 1 k.k.s.), a organy przygotowawcze, stwierdzając bezskuteczność zgłoszenia interwencji, winny wydać zarządzenie z możliwością zażalenia (art. 459 § 1 i 2 k.p.k. w zw. z art. 113 § 1 k.k.s.).

4. Zawiadomienie interwenienta

Jeśli organ prowadzący postępowanie przygotowawcze ustalił podmiot spełniający warunki do zgłoszenia interwencji, czyli wie o możliwych roszczeniach osoby trzeciej, zgodnie z dyspozycją zawartą w art. 127 § 2 k.k.s., ma obowiązek zawiadomić go o przysługującym mu uprawnieniu wynikającym z art. 119 § 2 i 3 k.k.s.²¹ Zgodzić się więc należy z tezą, że uchybienie w toku dochodzenia lub śledztwa obowiązkowi niezwłocznego zawiadomienia ustalonego podmiotu, który spełnia wszystkie warunki do zgłoszenia interwencji o przysługującym mu uprawnieniu, nie stanowi wystarczającej podstawy do zwrotu sprawy karnej skarbowej w celu uzupełnienia przez organ postępowania przygotowawczego z uwagi na możliwość uzupełnienia tych braków na etapie rozpoczęcia przewodu sądowego²². Przepisy dotyczące interwencji wprowadzają obostrzenie dotyczące ustaleń faktycznych w postępowaniu przygotowawczym i z grona osób, które mogą być interwenientem, wykluczają podejrzanego lub oskarżonego. Konsekwencje

¹⁹ Zob. Z. Gostyński, *op. cit.*, s. 155-156; T. Grzegorzczak, *op. cit.*, s. 448.

²⁰ Zob. T. Grzegorzczak, *op. cit.*, s. 419; L. Wilk, J. Zagrodnik, *Kodeks karny skarbowy. Komentarz*, wyd. 4, Warszawa 2018; J. Skorupka, *op. cit.*, s. 820-828.

²¹ Zob. Z. Gostyński, *op. cit.*, s. 157; A. Światłowski, *Komentarz do art. 119 k.k.s.*, [w:] G. Bogdan, A. Nita, J. Raglewski, A.R. Światłowski (red.), *Kodeks karny skarbowy*, Gdańsk 2007, s. 696.

²² T. Razowski, *Szczególne odmiany istotnych braków postępowania przygotowawczego w sprawie karnej skarbowej*, <https://sip.lex.pl/#/publication/151030253> [dostęp 17.01.2019].

niedopełnienia przez organ przygotowawczy obowiązku, o którym mowa w art. 127 k.k.s. są poważne, a mianowicie w razie prawomocnego orzeczenia przypadku przedmiotów, co do których możliwe było zgłoszenie roszczenia, możliwość wykazania, iż do niezgłoszenia interwencji doszło z przyczyn od niego niezależnych. Odpowiedzialność Skarbu Państwa ocenia się według przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu²³.

5. Uprawnienia interwenienta

Interwenient – zgodnie z art. 120 § 1 i § 2 k.k.s. – jest szczególną stroną procesową w postępowaniu w sprawach zarówno o przestępstwa skarbowe, jak i o wykroczenia skarbowe, która występuje z roszczeniem co do przedmiotów podlegających przepadkowi²⁴. Zakres dochodzonych przez niego roszczeń wyznacza granice jego uprawnień procesowych (art. 120 § 3 k.k.s.). Czynności związane z ochroną uprawnień interwenienta zawierają się w granicach interwencji²⁵. Granice interwencji nie dotyczą przesłuchania interwenienta w charakterze świadka w postępowaniu karnym skarbowym²⁶.

Przepis art. 128 § 1 k.k.s., określając prawa i obowiązki interwenienta, przewiduje w drodze odesłania odpowiednie zastosowanie do interwenienta i jego pełnomocnika wskazanych tam przepisów Kodeksu postępowania karnego²⁷, które dotyczą oskarżonego, pokrzywdzonego lub innych uczestników procesu. Wymieniono w nim odpowiednio przepisy art. 232 § 3, art. 305 § 4, art. 315 § 1, art. 316 § 1, art. 318, art. 321, art. 323 § 2, art. 334 § 2, art. 338 § 1, art. 343 § 5, art. 343a, art. 540 § 2, art. 549, art. 550 § 2 k.p.k. Oprócz przepisów odesłania wskazanych w przepisie odsyłającym do interwenienta i jego pełnomocnika mają zastosowanie inne przepisy zamieszczone w Kodeksie postępowania karnego, które określają prawa lub obowiązki procesowe. Przepisy związane z występowaniem w charakterze strony procesowej to m.in. art. 315 § 2, art. 317, art. 339 § 5 k.p.k. w zw. z art. 113 § 1 k.k.s.

Interwenient posiada wiele uprawnień procesowych przysługujących stronie postępowania. Do najważniejszych można zaliczyć:

²³ T. Grzegorzczak, *op. cit.*, s. 449.

²⁴ Z. Gostyński, *op. cit.*, s. 60; T. Grzegorzczak, *op. cit.*, s. 414; A. Mulka, *Ewolucja instytucji interwencji w polskim prawie karnym skarbowym. Analiza porównawcza*, „Nowa Kodyfikacja Prawa Karnego” 2002, t. XI, s. 429.

²⁵ Z. Gostyński, *Komentarz...*, s. 60; zob. również T. Grzegorzczak, *op. cit.*, s. 415; R. Kmiciek, *Glosa do postanowienia SN V KK 24/03*, OSP 2004, nr 9, poz. 107, s. 457; A. Mulka, *op. cit.*, s. 429.

²⁶ A. Mulka, *op. cit.*, s. 429.

²⁷ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 1987 z późn. zm.).

- obowiązek zawiadomienia interwenienta o czasie i warunkach sprzedaży przedmiotów, których przechowywanie byłoby związane z niewspółmiernymi kosztami bądź trudnościami lub przedmioty te ulegałyby szybkiemu zniszczeniu albo ich zajęcie byłoby przyczyną znacznego obniżenia wartości tych rzeczy,
- obowiązek zawiadomienia interwenienta o wszczęciu i umorzeniu postępowania przygotowawczego (rozstrzygnięcie w przedmiocie dowodów rzeczowych powinno zawierać pouczenie dla interwenienta o przysługującym mu prawie do zaskarżenia, na podstawie art. 305 § 4 k.p.k. i art. 323 § 2 k.p.k. w zw. z art. 128 § 1 k.k.s.),
- prawo interwenienta do składania wniosków dowodowych o dokonanie czynności w postępowaniu przygotowawczym (art. 315 § 1 k.p.k.), w granicach interwencji (art. 120 § 3 k.k.s.),
- dopuszczenie interwenienta oraz jego pełnomocnika do udziału w czynnościach niepowtarzalnych, z wyjątkiem sytuacji, w których zachodzi niebezpieczeństwo utraty lub zniszczenia dowodu w razie zwłoki (art. 316 § 1 k.p.k.),
- obowiązek doręczenia interwenientowi postanowienia o dopuszczeniu dowodu z opinii biegłych albo instytucji naukowej lub specjalistycznej oraz zezwolenie na wzięcie udziału w przesłuchaniu biegłych oraz na zapoznanie się z opinią (art. 318 k.p.k.), przepis nie wskazuje na możliwość bezpośredniego udziału w badaniu biegłego,
- prawo do końcowego zaznajomienia z materiałami postępowania przygotowawczego,
- prawo złożenia przez interwenienta zażalenia na postanowienie co do dowodów rzeczowych wydane w związku z umorzeniem postępowania przygotowawczego,
- obowiązek doręczenia odpisu aktu oskarżenia dla interwenienta (art. 334 § 2 k.p.k.), z pouczeniem o możliwości składania wniosków dowodowych w terminie 7 dni od daty doręczenia mu tego aktu (art. 338 § 1 k.p.k.),
- prawo interwenienta do udziału w posiedzeniu sądu w przedmiocie wniosku prokuratora lub finansowego organu postępowania o skazanie oskarżonego bez przeprowadzenia rozprawy o którym mowa w 335 k.p.k.,
- prawo interwenienta do udziału w posiedzeniu sądu w przedmiocie wniosku oskarżonego o wydanie wyroku skazującego i wymierzenie mu określonej kary lub środka karnego, orzeczenie przepadku lub środka kompensacyjnego bez przeprowadzenia postępowania dowodowego, o którym mowa w art. 338a k.p.k. (art. 343a k.p.k.),

- możliwość wznowienia postępowania sądowego na korzyść interwenienta zakończone prawomocnym orzeczeniem (art. 540 § 2 k.p.k.),
- prawo złożenia wniosku interwenienta do sądu, który orzeka o podjęciu postępowania warunkowo umorzonego (art. 549 k.p.k.),
- prawo interwenienta i jego pełnomocnika do uczestniczenia w posiedzeniu sądu w przedmiocie podjęcia postępowania warunkowo umorzonego (art. 550 § 2 k.p.k.),
- prawo udziału w rozprawie, o której terminie powinien być zawiadomiony,
- prawo do złożenia wniosku o nieprzeprowadzenie rozprawy pod jego nieobecność (odpowiednio to usprawiedliwiają), co skutkuje nieprzeprowadzeniem rozprawy; jeśli zawiadomiony został prawidłowo, jego nieobecność nie tamuje przebiegu rozprawy i wydania orzeczenia,
- nieprzeprowadzenie rozprawy, kiedy interwenient nie stawił się i brak jest dowodu, że prawidłowo został o tej rozprawie powiadomiony lub zachodzi uzasadnione przypuszczenie, że jego niestawiennictwo jest wynikiem przeszkód żywiołowych lub innych wyjątkowych przyczyn.

Ponadto zgodnie z tezą wyroku Sądu Najwyższego z 1995 r. interwenient może występować z inicjatywą dowodową dla wykazania takich okoliczności, które stwarzają przeszkodę prawną do orzeczenia przepadku przedmiotu przestępstwa skarbowego lub wskazują w tym zakresie potrzebę wnikliwej oceny jego zasadności²⁸. W wyroku Sądu Okręgowego w Gliwicach z 2017 r. zawarte jest stwierdzenie, że art. 119 § 1 k.k.s. „nie nakazuje zwrotu przedmiotu zagrożonego przepadkiem interwenientowi a jedynie umożliwia osobie roszczącej sobie prawo do takich przedmiotów obronę swoich interesów w postępowaniu karno-skarbowym”²⁹.

Interwenient może być przesłuchany w charakterze świadka (art. 128 § 2 k.k.s.), co wiąże się z uprawnieniami, jakie przysługują świadkowi, w tym do odmowy złożenia zeznań, odmowy udzielenia odpowiedzi na pytanie oraz wnoszenia o zwolnienie od zeznawania określone w art. 182, 183 i 185 k.p.k. Jeśli w charakterze interwenienta występuje jednostka prawna, jednostka organizacyjna niemająca osobowości prawnej, na przesłuchanie powinna być wezwana osoba, która pełni funkcję organu, np. prezes w sp. z o.o. Interesującym zagadnieniem jest sytuacja, w której interwenient występuje w roli podmiotu odpowiedzialnego posiłkowo. Nie jest przeszkodą łączenie w jednej osobie statusu zarówno interwenienta, jak i osoby odpowiedzialnej posiłkowo. Problem pojawia się w sytuacji, kiedy w postępowaniu przygotowawczym ma być przesłuchany. Interwenient jako strona mająca posiadająca uprawnienia takie jak świadek składa zeznania, a podmiot pociągnięty do odpowiedzialności posiłkowej wyjaśnia. Z uwagi na to, że nie

²⁸ Wyrok SN z dnia 19 maja 1995 r., III KRN 25/95, OSNKW 1995, nr 11-12, s. 83.

²⁹ Wyrok Sądu Okręgowego w Gliwicach z dnia 19 maja 2017 r., VI KA 313/17, LEX nr 2318104.

jest dozwolone przesłuchiwanie tej samej osoby w procesie zarówno w charakterze świadka, jak i w charakterze podmiotu składającego wyjaśnienia³⁰, należy od interwenienta odebrać wyjaśnienia. Interwenient może być reprezentowany zarówno przez adwokata, jak i radcę prawnego³¹.

A zatem głównym skutkiem zgłoszenia interwencji jest wystąpienie w procesie strony, której należy zapewnić wszystkie wyżej wymienione prawa. Zgłoszenie interwencji co do przedmiotów, wobec których może być orzeczony przepadek, eliminuje możliwość skorzystania z instytucji dobrowolnego poddania się odpowiedzialności³².

We wskazanych powyżej przepisach nie zostały wymienione wprost okoliczności, które uzasadniają żądanie interwencji. Rodzi się pytanie, kto może wystąpić z interwencją, tj. czy z interwencją musi wystąpić właściciel rzeczy, której przepadek może być orzeczony, czy też interwencję może zgłosić także inna osoba posiadająca na tej ruchomości inne prawa (np. ograniczone prawa rzeczowe) albo uprawnienia w stosunku do przedmiotu wynikające z zobowiązań? Przepisy dotyczące interwencji nie zawężają podstaw interwencji do roszczeń właściciela przedmiotu, który ma ulec przypadkowi. W interesie tych osób jest zapewnienie możliwości obrony ich praw w drodze interwencji, zwłaszcza iż jest to jedyny środek, za pomocą którego osoby trzecie mogą bronić swych praw w postępowaniu karnym skarbowym przed orzeczeniem kary przypadku³³.

Interesującą opinię przedstawił F. Zedler, który wskazując na pewną analogię do podstaw powództwa o zwolnienie od egzekucji z art. 841 k.p.c., stwierdza: „[...] Legitymowanym do wytoczenia tego powództwa jest nie tylko właściciel zajętego przedmiotu, ale także osoba, której na zajęтым przedmiocie przysługuje ograniczone prawo rzeczowe lub też gdy osobie tej przysługują w stosunku do zajętego przedmiotu pewne uprawnienia z tytułu zobowiązań [...] osoba trzecia nie może opierać interwencji wyłącznie na istnieniu swego prawa, które może być naruszone przez orzeczenie przypadku. Osoba trzecia musi bowiem wykazać, że istnieją podstawy do wniesienia interwencji”³⁴. Pogląd ten został wyrażony w czasie obowiązywania poprzednich ustaw, jednakże uzasadnienie okoliczności, jakie dotyczą instytucji interwenienta, wydaje się nadal aktualne.

³⁰ T. Grzegorzcyk, *Kodeks karny skarbowy...*, s. 442.

³¹ G. Skowronek, [w:] J. Sawicki, G. Skowronek, *op. cit.*, s. 338.

³² J. Sawicki, *Zaniechanie ukarania jako element polityki karnej w prawie karnym skarbowym*, Wrocław 2011, s. 212.

³³ F. Zedler, *op. cit.*, s. 63.

³⁴ *Ibidem*, s. 63-64.

6. Podsumowanie

Istotą interwencji jest interes procesowy interwenienta, który polega na dążeniu do zapobiegnięcia przypadkowi przedmiotów, do których przysługuje mu prawo³⁵. Zakres zastosowania instytucji interwencji obejmuje sprawy o czyny zabronione w prawie karnym skarbowym, za które grozi przepadek przedmiotów. W postępowaniu w sprawach o przestępstwa skarbowe i wykroczenia skarbowe interwenient jest szczególną stroną w procesie. Należy pamiętać, że głównym celem postępowania karnego jest to, by sprawca przestępstwa został wykryty i pociągnięty do odpowiedzialności karnej, a osoba niewinna nie poniosła tej odpowiedzialności.

Nie ulega wątpliwości, że sam fakt dysponowania prawami do rzeczy nie przesądza o tym, że w toku postępowania organ odda taką rzecz z urzędu, jeśli stwierdzi przynależny do niej tytuł. Dopiero w sytuacji, gdy spełnione są przesłanki do uznania kogoś za interwenienta, powinien być on zawiadamiany o toczącym się postępowaniu i to od jego decyzji zależy zainicjowanie wymaganych prawem czynności zmierzających do odzyskania rzeczy.

Przepisy, które regulują instytucję interwencji, są nieprecyzyjne i stwarzają wiele komplikacji podczas postępowania przygotowawczego. Niespójności te dotyczą chociażby określenia dokumentów, które potwierdzają prawa do bycia stroną, jakie uzyskuje interwenient. Wymagane byłoby okazanie organowi dowodów potwierdzających prawa do przedmiotu podlegającego przypadkowi.

Wydaje się, że zmiany wymaga art. 53 § 41 k.k.s., który mógłby mieć brzmienie: „Interwenient jest to podmiot [...], który zgłosił w tym postępowaniu roszczenie do przedmiotów podlegających przypadkowi i wykazał prawa do tego przedmiotu”. Pozwoli to na jednoznaczne i udokumentowane potwierdzenie, że podmiot ma wszelkie przysięgi do tego, by korzystać z wszystkich uprawnień jakie przysługują stronie w procesie.

Zasadne byłoby również ewentualnie wskazanie wymaganych dokumentów, które byłyby wymienione wprost w art. 127 § 1 k.k.s. Zmiany te umożliwiłyby doprecyzowanie przepisów tak, by prawa osoby trzeciej wykazane zostały w sposób nie budzący wątpliwości, zaś fakt uzyskania przedmiotu podlegającego przypadkowi w drodze przestępstwa skarbowego czy wykroczenia skarbowego był udokumentowany prawomocnym wyrokiem skazującym.

Uregulowanie tych kwestii jest istotne dla prawidłowego funkcjonowania instytucji interwencji, zwłaszcza na etapie postępowania przygotowawczego.

³⁵ A.R. Świątłowski, *Komentarz do art. 119 k.k.s.*, [w:] G. Bogdan, A. Nita, J. Raglewski, A.R. Świątłowski, *op. cit.*, s. 621.